

EN KINASTRATEGI FÖR SVERIGE OCH DEN FRIA VÄRLDEN

Sammanfattning

- Att Kina återigen har blivit en ekonomisk, teknologisk, politisk och militär stormakt är det största skiftet i internationella relationer sedan kalla krigets slut. Kina har i dag världens näst största ekonomi. Kina har också de näst största försvarsutgifterna efter USA, och är ledande inom områden som artificiell intelligens. Sedan Xi Jinping tillträdde som kommunistpartiets generalsekreterare 2012 har den kinesiska regimen uppträtt alltmer aggressivt i sina relationer med omvärlden, även utanför sitt närområde.
- Det kinesiska kommunistpartiets mål är först och främst att trygga sin egen överlevnad och sitt maktmonopol. Ett sätt att uppnå detta är att skärma av det kinesiska folket från idéer om demokrati och lagstyre, mänskliga rättigheter och kritik av kommunistpartiet. Den kinesiska regimen använder därför en rad verktyg som propaganda, hot, industrispionage och ekonomiska påtryckningar mot individer, företag, organisationer och stater. Syftet är ytterst att försvaga demokratierna och försöka skrämja kritiker till tystnad.
- Demokratiska länder som Sverige är alltför små för att på egen hand kunna svara effektivt mot kinesiska påverkansförsök. Den kinesiska regimen utnyttjar medvetet denna asymmetri genom att gå hårt åt enskilda stater som Australien och Litauen för att statuera exempel. Den demokratiska världen måste därför stå samlad mot kinesiska utpressningsförsök.
- Målet för en Kinastrategi för Sverige och den fria världen ska vara att slå vakt om demokratin och de mänskliga rättigheter som fria samhällen bygger på. En utgångspunkt för en verkkningsfull Kinastrategi måste vara insikten om att den kinesiska diktaturen har offensiva ambitioner mot sin omvärld – och mot demokratier i synnerhet – samt att den tillämpar diktaturens logik och medel även mot andra än dess egna medborgare.
- Metoderna för en svensk och europeisk Kinastrategi kommer att variera beroende på politisk domän, exempelvis säkerhetspolitik eller ekonomiska frågor, men bygger främst på ett starkare samarbete mellan världens demokratier, minskat beroende av enskilda leveranskedjor, transparens och attribuering vad gäller angrepp mot våra samhällen, investeringar i försvarsvilja och förmåga samt en utveckling av det globala samarbetet genom förnyelse av etablerade institutioner och nya institutioner som ett "tech-Nato" där Sverige bör ingå.

Förord

Kina har i allt större utsträckning valt en mot omvärlden aggressiv politik med krav på tystnad och underkastelse. I denna politik använder man sig av det totalitära samhällets alla medel, från ekonomi och investeringar i andra länder till påverkanspolitik genom hot om blockader eller genom militär styrkedemonstration.

Ett Kina som tillåts dominera den internationella ekonomin kommer också låta diktaturens metoder prägla det internationella samarbetet och utvecklingen av ny teknik och forskning. Det hotet växer i och med att Kina snart kan vara världens största ekonomi samtidigt som man är världens mäktigaste diktatur.

Det innebär att en strategi för att möta Kina inte bara kan redovisa hoten, utan också måste visa hur den fria världen kan möta dem och få Kina att anpassa sig till den fria världens regler. Föreliggande rapport från Frivärld är ett förslag till en sådan strategi, som har sina bottnar både i Sverige och i Europa. Den har tagits fram av medarbetare inom Frivärld och presenteras härmed som vårt förslag till svensk och europeisk strategi.

Gunnar Hökmark,

Ordförande Frivärld

KINA IDAG

Den kinesiska regimen och dess förhållande till omvärlden

Sedan Mao Zedongs död 1976 har Kina vuxit från ett land i extrem misär till en världsmakt med en betydande offensiv förmåga ekonomiskt, teknologiskt, politiskt och militärt. Som global aktör är den nuvarande kinesiska regimen den mäktigaste på många hundra år. Under Xi Jinpings ledning har Kina uppträtt alltmer aggressivt inte bara i närområdet, men också långt utanför sitt eget grannskap.

Kina är en leninistisk enpartistat med ett revolutionärt och blodigt förflutet som sätter sin prägel på landet även i dag. Landet har ersatt kommunismen med en statskontrollerad kapitalism, men behållit leninismen och diktaturen som politiskt system. Xi styr som en enväldshärskare med säkerhetsorganens hjälp. Militären (Folkets befrielsearmé) och säkerhetsapparaten är regimen's maktbas. Det är fortfarande diktaturens logik som styr landet och dess medborgare.

”Kina är en leninistisk enpartistat med ett revolutionärt och blodigt förflutet som sätter sin prägel på landet även i dag.

I likhet med andra regimer som erövrat staten med revolutionära medel är kommunistpartiets främsta fokus att behålla makten. Alla andra intressen är underordnade detta mål, och varje tendens hemma eller i omvärlden som hotar maktmonopolet motverkas med alla tillgängliga medel. Det är så Kinas systematiska försök att undergräva yttrandefriheten i andra länder, exempelvis genom att hota journalister, ska förstås. Kinesiska diplomaters utfall är inte försök att övertyga utlänningar, utan är framför allt ett sätt

att signalera en kompromisslös linje inför hemmapubliken och då inte minst till kommunistpartiets ledning.

Kinas relation till västvärlden är komplex. Landet bär på nationella trauman från tidigare svaghetsperioder, främst den period mellan opiumkrigen i mitten av 1800-talet och kommunistpartiets maktövertagande 1949 som kallas för ”hundra år av förnedring”. Marxism-leninismen importerades från Europa, men även den ekonomiska inspirationen kom så småningom från väst i form av marknadsekonomiska principer. Dessa idéer fångades upp av tigerekonomierna i Ost- och Sydostasien, och de motiverade den stora kinesiska omvandlingen under Deng Xiaoping. Få länder har så mycket erfarenhet som Kina av radikala samhällsomvandlingar till följd av influenser utifrån.

Landets självhållelsebehov främjar en långt driven elitism, åtminstone så länge eliten förmår att leverera. Ledningen anser sig ha lärt läxan från Sovjetunionens sönderfall att aldrig släppa kontrollen och slå ner varje krav på demokratisering och försök till fri opinionsbildning. Individuell frihet kan tolereras i viss utsträckning om den anses främja den ekonomiska utvecklingen, men det är en frihet som inte får beröra politiken och som står under konstant övervakning med hoten från säkerhetsorganen ständigt närvarande.

Regimen har ersatt ett angiverisystem baserat på mänsklig underrättelseinformation och social kontroll med en långt mer effektiv och – i spåren av covid-19-pandemin – detaljerad elektronisk övervakning. I praktiken kan ingen systemkritisk information spridas digitalt utan att bli upptäckt. Trots att många har hoppats på motsatsen har Kina under Xi inte blivit ett öppnare samhälle utan gått motsatt väg. Samhället är de facto mer slutet och totalitärt än någonsin sedan Maos kulturrevolution.

Förtrycket, liksom övervakning av enskilda, utövas också extraterritoriellt. Den kinesiska underrättelselagen från 2017 ställer krav på kinesiska företag, organisationer och medborgare utomlands att bistå med underrättelseinhämtning, och säkerhetstjänsten utför även kidnappningar i andra länder. Utländska medborgare som vistas i Kina riskerar godtyckliga arresteringar när lagstyret i deras hemländer drabbar kinesiska företags och individers illegala verksamhet.

Runt om i världen tillämpar kommunistpartiet och den kinesiska regimen diktaturens logik och medel. Det tar sig uttryck i att man försöker skrämman kritiker genom bojkotter och sanktioner och bestraffar länder och företag som brutit mot kraven på tystnad inför övergreppen eller brustit i respekt för diktaturen. Kinesiska investeringar och köp av utländska företag präglas av en vilja att dominera omgivningen genom beroenden och strategiska fördelar.

Kinas offensiva politik i närområdet har Taiwan som främsta måltavla, liksom de farvatten som Kina delar med sina grannar. Den kinesiska regimen har territoriella anspråk och är beredd att ta betydande risker för att realisera dem. En framgångsrik operation för att kväsa demokratiörelsen i Hongkong har gett de inhemska expansionisterna vind i seglen. Lama reaktioner i väst mot de flagranta brott som har begåtts mot tidigare överenskommelser vad gäller exempelvis Hongkong har undergrävt respekten för västs vilja och förmåga att hävda sina intressen.

Den kinesiska ekonomin

Kina hann bli världens näst största ekonomi 2010 före Xi Jinpings makttillträde. Den ökade ekonomiska öppenheten de senaste decennierna medförde också större öppningar vad gäller friheten i det kinesiska samhället i stort. Men under Xis styre har tillväxten nästan halverats från 11 till 6 procent per år, samtidigt som repressionen har tilltagit.

”Ett ekonomiskt strategiskifte som innebär att Kina gradvis sluter sig leder sannolikt till ökad nationalism och att partielitens grepp om utvecklingen hårdnar.

Fastän Kinas andel av den globala ekonomin snart är en femtedel släpar landets BNP per capita långt efter länderna i väst, även om man nyligen har passerat Rysslands välståndsnivå. Sedan covid-19-pandemin bröt ut har Kinas andel av den globala tillväxten dessutom minskat från en dryg tredjedel till cirka en fjärdedel. Med avtagande tillväxttakt, en regleringsvåg som framför allt drabbar stora teknikföretag och en politisk kampanj mot ledande personer inom forskning, näringsliv, sociala medier, konst och sport är Kina på väg mot stagnation snarare än mot en ny boom.

Kinas modernisering baserad på exportledd tillväxt innebär starka incitament att liberalisera sin ekonomi och bli delaktig i en global, regelbaserad samverkan för att motverka protektionism och avveckla handelshinder. Kulmen på utvecklingen nåddes 2001, då Kina blev medlem i Världshandelsorganisationen (WTO). Dessa incitament är avsevärt svagare i dag när den inhemska politiken i stället urholkar konkurrenskraften. Samtidigt växer behovet att kunna peka på yttre fiender för att mobilisera stöd för kommunistpartiet.

Ett ekonomiskt strategiskifte som innebär att Kina gradvis sluter sig leder sannolikt till ökad nationalism och att partielitens grepp om utvecklingen hårdnar. Under Xis ledarskap är det inte västerlandets förhoppningar om att tillsammans med Kina bygga världen som kommer att bestämma landets globala roll, utan snarare västs förmåga att avvärja farorna och maximera de allt färre möjligheterna i en framtida samexistens.

Den stora kinesiska ekonomin behöver fortsatt vara en del av den globala ekonomin – dels för att den ska anpassa sig, dels för att näringslivet i väst ska kunna utvecklas med hjälp av den ofta unika kompetens och de kunskaper som finns i Kina. Samtidigt måste demokratier och öppna samhällen kunna skydda sig mot Kinas försök att använda sin ekonomiska makt för att undergräva demokratiernas motståndskraft och en regelbaserad och lagstyrd internationell ordning.

Ett Kina som skulle gå sin egen väg eller avskiljas från den globala ekonomin skulle bli fattigare men skulle heller inte bidra till den globala ekonomins utveckling lika starkt som under de senaste fyrtio åren. Om västvärlden anser sig behöva skydda sig mot kinesisk konkurrens är risken betydande att man förlorar global konkurrenskraft, samtidigt som Kina skulle få ett eget kraftfält världen över. Inom en sådan sfär skulle regimer som vill handla med ett land som inte sätter press på diktaturer och enpartistater dominera och bli en allvarlig politisk rival för den fria världen. En långtgående frikoppling från den kinesiska ekonomin (decoupling) förespråkas inte ens av den amerikanska regeringen. Faktum är dessutom att Kina tack vare sitt medlemskap i WTO genomfört en rad ekonomiska liberaliseringar, och regimen har i regel vidtagit åtgärder när man förlorat i organisationens tvistlösningssystem. För att inte Kina ska få sitt eget ekonomiska världsherravälde måste det multilaterala handelssystemet stärkas.

Kina måste möta både öppenhet och stramhet. Försök att underminera demokratier och attackera det fria ordet, liksom investeringar som syftar till att uppnå strategisk överlägsenhet, stöld av teknik och intellektuell egendom är alla exempel på hot som måste bemötas med styrka och konsekvens utan att isolera Kina. I stället för att den fria världen ska förhålla sig till diktaturens krav, villkor och ekonomiska makt måste de kinesiska ledarna förhålla sig till den internationella rättsordningen och demokratiernas samarbete.

Den fria världens utmaningar i förhållande till Kina

- Kommunistpartiet eftersträvar att dess maktmonopol ska förbli orubbligt, och att bevara detta är den högsta prioritet för det kinesiska ledarskapet.
- Kina betraktar konkurrensen med de öppna demokratierna som ett hot mot regimen maktmonopol, och svarar med att använda vår öppenhet emot oss. Syftet är att undergräva legitimiteten hos den fria världens institutioner. Åsikts- och yttrandefriheten som saknas i Kina används i andra länder för att utföra olika påverkansoperationer.
- Den kinesiska regimen målet är att tvinga västvärldens demokratier att antingen försvaga sitt eget lagstyre och själva inskränka de universella fri- och rättigheterna, eller att passivt åse hur korruption, utpressning och opinionsbildning fräter sönder tilliten i de öppna samhällena och till deras institutioner.
- För att uppnå sina politiska mål utanför Kina används propaganda, ekonomisk utpressning, hotfulla meddelanden till enskilda kritiker av Kinas brott mot mänskliga rättigheter, civilt och militärt spionage samt militära hot.
- Kina har systematiskt byggt upp sina maktpositioner i de multilaterala institutioner som skapades efter andra världskriget för att främja fredlig samverkan och global utveckling. Internationella teleunionen (ITU) och Världshälsoorganisationen (WHO) är två exempel där Kinas aktiviteter allt oftare hamnar i konflikt med samarbetets grundläggande mål och syften.
- Genom att etablera en gräzon mellan konflikt och samverkan skapas förutsättningar för en global maktkartell av ledare med auktoritära eller totalitära anspråk, som med hybridkrigets alla medel försöker avvärja och bekämpa de demokratiska impulserna från väst.

- Utvecklingen i Kina och Ryssland är ömsesidigt beroende av och påverkar varandra. Dagens regimer i Peking och Moskva är den illiberala, auktoritära och totalitära maktkartellens tongivande aktörer som också besitter det största våldskapitalet. De bidrar ömsesidigt genom sina aktioner till att undergräva respekten för den internationella rättsordningen och mänskliga fri- och rättigheter. De är också det största hotet mot världsfreden.
- Kinas starka ekonomiska utveckling har finansierat en omfattande militär upprustning, som inom viktiga områden kan mäta sig med den amerikanska förmågan. Det gäller framför allt sjöstridskrafter och avancerade missilsystem. Den kraftigt ökade förmågan underbygger växande politiska krav på Stillahavsregionen och ger även ökade möjligheter till militär närvaro i andra delar av världen.
- Även om den kinesiska regimen har upprätthållit en antagonistisk relation till sitt eget folk så är de nationalistiska strömningarna i samhället starka. Ett politiskt systemskifte kan bara ske genom en inhemsk process som kommer att ta tid och vara fylld av bakslag och geopolitiska konflikter. Det finns inga linjära historiska processer som leder till givna mål.
- Utsikterna att de ovanstående hotbilderna förändras utan regimskifte är i praktiken obefintliga om de fria demokratierna inte håller samman. Efter ett och ett halvt decennium av tilltagande rysk och kinesisk aggression är det nödvändigt att sätta gränser och stärka den fria världens försvarsförmåga.

Stärk de fria demokratierna världen över

Väst måste lära av sitt förflutna att fria samhällen i längden är överlägsna slutna och auktoritära länder och att frihet är något som vi skapar själva. Medveten om att framtiden inte är förutbestämd, bör den fria världen lita till sin inre styrka och sitt strategiska tålamod.

”En svensk strategi för relationerna med Kina är således med nödvändighet en del av den fria världens Kinastrategi.

Sverige är en självklar del av den fria världen. Som medlem i den Europeiska unionen, Europarådet och Nordiska rådet har vi förutsättningar att samla andra till ett samarbete som binder den fria världen samman.

Vi är militärt alliansfria men inte neutrala, utan med solidaritetsklausuler gentemot EU, Norden och Baltikum. Vi samverkar militärt med våra nordiska grannar och är ideologiskt förankrade i väst.

En svensk strategi för relationerna med Kina är således med nödvändighet en del av den fria världens Kinastrategi. Även om olika demokratiska länder kan spela skilda roller beroende på deras kapacitet, storlek och geopolitiska förutsättningar är frihet, lag- och folkstyre överordnade värden.

Sverige måste stå starkt politiskt, ekonomiskt och säkerhetsmässigt för att kunna stå emot påtryckningar utifrån och beslutsamt försvara demokratins institutioner. Vårt lands styrka är också vårt främsta bidrag till Europas möjligheter att värna frihet och demokrati.

EU är Kinas största handelspartner, och sedan 2020 är EU:s handel med Kina större än den med USA. Därför är EU:s styrka och sammanhållning avgörande för att kunna möta hoten från Kina och Ryssland och ta till vara de möjligheter som kan uppstå om utvecklingen kan länkas i goda banor.

Men EU:s ledare måste förstå att unionens problem inte är bristen på så kallad strategisk autonomi, utan bristen på strategiskt samarbete med likasinnade aktörer. EU:s existentiella roll är att vara en del av ledarskapet i den fria världen, som ett värn för frihet och demokrati i väst och en ledstjärna för alla som fortfarande nekas möjligheten att leva i öppna samhällen.

Därför behövs strategiskt tålamod, vilket innebär att ge utvecklingen den tid som krävs för en fredlig omvandling till frihet, lagstyre och demokrati. Pekings vilja att bevara en antagonistisk relation så länge det demokratiska samhällssystemet uppfattas som ett attraktivt alternativ till kinesisk totalitarism är inte vår. I vårt intresse ligger att

”Inre styrka handlar om att värna och vårda lagstyret, opinionsfriheterna, äganderätten, demokratin och individens självbestämmande.

skapa utrymme för konstruktiv samverkan närhelst en politisk liberalisering är möjlig. Utvecklingen under de femton år som gick mellan Helsingforsavtalets undertecknande och befrielsen av Öst- och Centraleuropa och Sovjetunionens upplösning är ett historiskt exempel på vad strategiskt tålamod kan åstadkomma. Genom att kombinera fasthet kring våra värden och principer med ökad försvarsförmåga och andra förtroendeskapande åtgärder kunde friheten vinnas för miljoner samtidigt som freden bevarades i Europa. Det är kalla krigets viktigaste lärdom.

Inre styrka handlar om att värna och vårda lagstyret, opinionsfriheterna, äganderätten, demokratin och individens självbestämmande. Det goda exemplets makt utövas varje dag genom medborgarnas liv i frihet och välstånd och den ekonomiska och teknologiska utveckling som öppna samhällen erbjuder. Det gäller för små såväl som för stora stater. Det vet regimen i Peking, vars påverkanskampanjer särskilt tar sikte på att indoktrinera sin diaspora som studerar och arbetar i andra länder, däribland Sverige.

Inre styrka förutsätter också en stark och växande ekonomi, ledarskap vad gäller innovationer samt tillgång till en rad olika leveranskedjor för strategiskt viktiga råvaror och produkter. Europa måste stå starkt i den globala ekonomin. Den inre styrkan för att främja utveckling och framsteg förutsätter institutionella förhållanden i Europa som uppmuntrar entreprenörskap, nytänkande, experimenterande,

innovationer och grundforskning. Ett samhälles motståndskraft utgörs ytterst av humankapital. Det handlar om utbildning, kontinuerligt lärande, kreativ förmåga och arbetsetik. Europas och USA:s historia är tydliga bevis på hur kunskaper i ett fritt samhälle skapar goda produktionsförhållanden och global konkurrenskraft.

Vägen till välstånd går genom skolor och universitet i världsklass, och där finns inga genvägar. Bara kunskaper och färdigheter på bredden och i toppen skapar den nödvändiga resiliensen i ett samhälle. Att slå vakt om friheten för att ge utrymme för individuell skaparkraft är en av nycklarna till framgång. En annan är strävan efter kvalitet på alla nivåer och i alla sammanhang: i skolan, i akademierna, i de kreativa näringarna, i produktionen och i infrastrukturen.

Den som vill kunna hävda sina intressen och försvara sin frihet måste också förstå omvärlden och lära känna dess förhållanden. Sverige har starka traditioner inom slavism och sinologi, och försvaret och universiteten har fostrat en unik kompetens för ett litet land som Sverige. Nu behöver experterna bli fler för att kunna möta hoten från världens mäktigaste diktatur, men också för att ta till vara de möjligheter som erbjuds genom samarbete kring gemensamma intressen.

En svensk Kinastrategi utan stora investeringar i språkkunskaper och kulturkompetens kommer inte att bli framgångsrik. Det är också viktigt för att inte vara hänvisade till kinesiska statliga utbildningssatsningar som sker utomlands såsom Konfuciusinstituterna. Dessa har alltid en politisk agenda med syftet att stoppa all regimkritik, främja en förljugen bild av det kinesiska samhället och skaffa underättelser samt värva agenter.

Sverige bör därför verka för gemensamma nordiska och europeiska satsningar på ökad Kinakompetens som kan förse det europeiska näringslivet och diplomatin med en Kinaexpertis i världsklass. En avgörande förutsättning för

att kunna möta de strategiska hoten och den kinesiska krigföringen i gråzonen är att förstå att landet inte är, inte fungerar och inte styrs som fria samhällen och demokratier. Omvärlden måste förstå att Kina i alla delar, även dess näringsliv, styrs som en enpartistat.

Investera i försvarsvilja och förmåga

Samarbetet mellan världens demokratier är en koalition för frihet och välstånd, men också ett försvarssamarbete mot auktoritärt förtryck. Detta samarbete måste stärkas väsentligt eftersom hotbilden blivit betydligt allvarligare det senaste decenniet.

Europa och USA måste upprätthålla en gemensam militär försvarskapacitet som är tillräcklig för att avskräcka både Ryssland och Kina från att starta krig. EU kan inte ensamt försvara den europeiska freds- och säkerhetsordning som Ryssland gör sitt bästa för att undergräva, och USA behöver europeiskt stöd för att upprätthålla freds- och säkerhetsordningen i Stilla havet. Om väst inte sätter gränser i tid är risken för en global storkonflikt överhängande.

Försvarsberedskapen bör först och främst syfta till att bevara den demokratiska världens teknologiska överlägsenhet. Behovet av att stå i täten för forskning och utveckling gäller inte minst inom områden som har strategisk betydelse och där produkter, informationssystem och tjänster har en dubbel användningsförmåga, det vill säga vid sidan om den civila nyttan även har militär betydelse.

Alla som har intresse av en frihetlig och öppen världsordning måste vara beredda att bidra till utvecklingen av försvarssystem som förstärker avskräckningsförmågan och erbjuder effektiva motmedel mot de nya förmågor som utvecklas i Ryssland och Kina i form av exempelvis hypersoniska vapen. Det kan handla om investeringar i modern materiel för den egna krigsmakten, men också om försvarsindustriellt samarbete för att skapa nya nätverk för vapenutveckling. I det sammanhanget är det allvarligt och

ohållbart att europeisk försvarsindustri faller utanför stora bankers och pensionsfonders alltför godtyckliga hållbarhetskriterier. Om försvarsindustrin klassas som ohållbar äventyras Europas förmåga att främja sin egen säkerhet.

”En storkonflikt föregås alltid av utdragna gråzonsaktioner med ekonomiska, politiska och diplomatiska medel, och det är därför gränspålarna måste slås ner tidigt.

Gemensamma förbandsövningar och system för styrning och ledning av operativa insatser är ett annat nödvändigt inslag i förberedelserna för en skarpare säkerhetspolitisk situation. Länder som vill uppnå sina politiska mål med militära medel måste fås att inse att de kommer att förlora en sådan konfrontation med den fria världen.

Men insatser för att stärka den militära kapaciteten är inte nog. En storkonflikt föregås alltid av utdragna gråzonsaktioner med ekonomiska, politiska och diplomatiska medel, och det är därför gränspålarna måste slås ner tidigt. Världens demokratier måste investera i cybersäkerhet och försörjningsberedskap för att minska sin sårbarhet och måste även kunna tillgripa effektiva handelssanktioner.

En ökad försörjningsberedskap omfattar bland annat energiförsörjningen och tillgången till så kallade sällsynta jordartsmetaller, samt en egen strategisk produktionskapacitet och säkrade globala försörjningslinjer. I detta ligger system för gemensam lagerhållning och robusta strukturer för att komma överens om hur knappa resurser ska fördelas i en konfliktsituation. Solidaritet inför bojkotter och blockader handlar inte om vad som sägs och lovas på förhand, utan om vad som görs och levereras för att hjälpa allierade och likasinnade när krisen kommer. När Kina använder sig av handelsblockader mot enskilda länder för att tysta kritik eller kräva anpassning måste regimen möta en enad fri värld som visar att blockader drabbar Kina hårdare än omvärlden. EU och OECD är strukturer som

lämpar sig för samarbeten med denna inriktning, samtidigt som WTO måste göras redo att ställa krav på större följsamhet än i dag mot avtal, lagar och överenskommelser.

Detta kräver omsorgsfulla politiska och diplomatiska förberedelser. Under pandemin 2020 lärde vi oss på bågge sidor av Atlanten att både den mentala och den operativa krisberedskapen var otillräcklig på många håll. Opinioner måste förberedas på uppoffringar framöver. Stater och regionala såväl som internationella institutioner måste bidra till krisberedskapen och vara delaktiga i krishanteringen när en konflikt väl är ett faktum.

De preventiva verktygen måste också utvecklas. Kinesiska investeringar i andra länders kritiska infrastruktur är ett potentiellt säkerhetshot som måste kontrolleras och analyseras bättre, och vid behov motverkas.

Det måste vidare finnas en institutionell beredskap – skrivlädagstiftning – för att i ett krisläge återta ägandet och kontrollen över exempelvis hamnar och flygplatser. Regionala samarbetsinitiativ mellan öppna demokratier och fria samhällen ska uppmuntras politiskt, diplomatiskt och ekonomiskt.

Den fria världen måste också erbjuda alternativ till kinesiska investeringar, framför allt genom att bistå utvecklingsländer med uppbyggnaden av inhemsk kapacitet i privata företag som kan verka av egen kraft i en lagstyrd, konkurrensutsatt marknadsekonomi.

Sanktionsmedlen måste utvecklas och få ökad precision. Företag och enskilda som verkar illegalt eller som är ansvariga för övergrepp mot de mänskliga rättigheterna ska utsättas för sanktioner som inreseförbud och finansiella motmedel i stil med de Magnitskijlagar som antagits på olika håll i världen.

Globalt samarbete för frihet och lagstyre: Inkludera hellre än att isolera

Det är nödvändigt att sätta gränser och stå fast när de goda värdena och principerna om mänskliga fri- och rättigheter utmanas av olika förtryckarregimer. Men förtryckets offer behöver också andningshål och utsikt över en bättre omvärld. Därför är inkludering och samarbete oftast mer verkningsfullt än isolering och generella sanktioner som slår urskillningslöst.

Den fria världen behöver inte verka i en enda sammanlutning eller allians för att effektivt kunna främja frihet och demokrati. Demokratierna kan lika väl organisera sig i flera nätverk av samverkansnoder med olika politiska syften och funktioner. Aukus mellan Australien, Storbritannien och USA – som förutom att öka försvarsförmågan genom atomdrivna ubåtar även kommer att leda till fördjupat utbyte kring cybersäkerhet, artificiell intelligens och kvantdatorer – är det senaste exemplet på hur sådan samverkan kan se ut.

Även Nato har potential att bygga ut sitt samarbete till att omfatta Stillahavsländerna och till sådant som rör under rättelseinformation, bevakning och patrullering. Organisationer som D-10 och Community of Democracies kan också fördjupa sin politiska samverkan för att främja den fria världens ideal.

Nya gränsöverskridande institutioner med tydliga operativa mål behöver etableras för att stimulera ekonomisk, medicinsk och teknologisk utveckling och förhindra att sådana framsteg utnyttjas för destruktiva syften. Till exempel bör de tankar som finns på ett så kallat tech-Nato eller T-12 realiseras. Ett sådant samarbete skulle bestå av demokratiska och teknologiskt avancerade länder som USA, Japan och Sverige och syfta till att sätta gemensamma standarder för teknologier som artificiell intelligens, bioteknologi och telekommunikation. Till att börja med bör EU och USA ta fram en gemensam lista över känsliga teknologier

som omfattas av exportkontroller för att inte bistå Kinas militära modernisering. Samarbete kring teknologi och teknologiska standarder är viktigt eftersom vanlig mjukvara och AI skapar synergier mellan olika teknologiska domäner, som ofta utvecklas exponentiellt och ibland snabbare än så. Det skapar nya möjligheter, men också nya hot, särskilt då många teknologier som i dag utvecklas för civila syften också kan visa sig fylla militära funktioner. De flesta av dagens globala institutioner är anpassade till teknologier från 1950-, 60- och 70-talen. Vår tids digitalisering ställer andra krav på internationellt accepterade och tillämpade regler och normer för att förebygga missbruk.

Institutionernas effektivitet bestäms av medlemmarnas lojalitet med verksamhetens syften och mål. En väl fungerande och relevant organisation förmår att både inspirera och implementera för att lyckas med normuppfyllelsen. Det blir bara möjligt om medlemmarna också lever som de lär. Därför är den fria världens inhemska institutioner för demokrati och lagstyre också en fråga om långsiktig säkerhet mot både inre och yttre hot.

Ett samarbete mellan världens demokratier är även betydelsefullt för att utveckla gemensamma standarder som på ett säkert sätt kan inkludera länder också utanför demokratiernas krets. Ambitionen att vara inkluderande får inte överges. Globalt ledarskap utövas inte genom isolationism.

Näringslivet, som investerar i länder med antagonistiska politiska system, måste också kunna lita på regeringarnas integritet i deras politiska och diplomatiska uppträdande. Företag som råkar illa ut därför att de inte låter sig korrumpas och respekterar de folkrättsliga förpliktelserna måste kunna räkna med stöd från hemlandets politiker och myndigheter.

Den fria världen måste genom de samarbeten som finns inom WTO, OECD samt inom EU och genom frihandelsavtal tillsammans stå upp mot Kinas försök att genom ekonomiska bojkotter och blockader riktade mot enskilda länder försöka tysta kraven på universella rättigheter.

Kinas ledare måste veta att länder som Litauen, Norge och Australien – eller något annat demokratiskt land – inte står ensamma när Kina använder handel och ekonomiska påtryckningar för att kräva underdånighet. Vi har tillsam-

”Demokratier världen över ska samarbeta i de globala institutionerna, i de gamla såväl som i nya.

mans ett ansvar för att den fria världens kritik mot förtryck, tortyr och despoti kan höras utan att enskilda länder drabbas och skiljs ut av Kina.

Korruption och systemhotande propaganda måste också motverkas. Demokratins medel och dess institutioner bör ges ett kvalificerat skydd mot alla försök att utifrån eller inifrån ersätta demokratin med diktatur och totalitarism. Det bästa sättet att åstadkomma detta är att öppet belysa påtryckningsförsök utifrån, något som med fördel kan göras av den nya Myndigheten för psykologiskt försvar och årliga utfrågningar i riksdagen. Transparens i maktutövningen, makthavare med integritet och upplysta medborgare skapar motståndskraft mot samhällsröta när bakslagen kommer.

Demokratier världen över ska samarbeta i de globala institutionerna, i de gamla såväl som i nya. Det kräver samordnad diplomati och kontinuerliga diplomatiska dialoger. Allt för att utveckla en inkluderande samverkan som bygger politiska allianser också utanför den egna kretsen och med ett ledarskap genom de goda exemplens och föredömetts makt.

I ett sådant samarbete har Sverige en roll att spela som ett medelstort land i den europeiska gemenskapen, och som inser att det är tryggare att bidra till en god sak än att isolera sig och välja utanförskap framför delaktighet i arbetet för en säkrare värld. Vare sig vi vill erkänna det eller ej så är hotbilden i vårt närområde en del av den som finns globalt.

Sverige bör därför tillsammans med andra demokratiska länder använda sin kollektiva tyngd för att sätta större press på Kina att förhålla sig till internationella spelregler, snarare än att låta den kinesiska regimen utöva den starkes rätt. Nedan är några exempel på åtgärder som behöver vidtas.

- I Sverige bör den nya Myndigheten för psykologiskt försvar ges i uppdrag att varje år publicera samtliga attacker och påverkansförsök från Kina och andra auktoritära stater på svenska journalister, forskare, debattörer och politiker. Motsvarande bör göras i andra demokratiska länder. Riksdagen bör även genomföra en årlig offentlig utfrågning av relevanta myndigheter med vittnesmål från drabbade i syfte att uppmärksamma främmande makts försök att påverka svensk demokrati.
- Den svenska regeringen och svenska Europaparlamentariker bör verka för att liknande utfrågningar anordnas på EU-nivå, för att visa att Kinas angrepp på demokratier är en gemensam europeisk angelägenhet.
- Straffa Kina för diskriminering av utländska företag. När Kinas handelspolitik nyligen granskades i WTO var budskapet från omvärlden tydligt: Kina bör avreglera sina inhemska marknader och jämna ut spelplanen så att utländska företag inte diskrimineras i konkurrensen med statsägda kinesiska företag. Tills det sker bör EU begränsa marknadstillträdet för statsstödda kinesiska företag och företag vars ägande inte är transparent.
- Kinesiska handelsblockader ska mötas med gemensam ömsesidighet från exempelvis EU. Detta för att urholka den kinesiska regimen möjligheter att angripa enskilda länder.
- EU och USA bör ta fram en gemensam lista över känsliga teknologier som omfattas av exportkontroller för att inte bistå Kinas militära modernisering, vilket exempelvis tyska företag har gjort genom att exportera motorer som används i kinesiska stridsfartyg.
- Utveckla ett "tech-Nato" för att sätta gemensamma standarder för kritiska teknologier. Områden som artificiell intelligens (AI), bioteknologi och nästa generations telekommunikation kommer dels att utgöra framtidens ekonomiska ryggrad, men kommer också att medföra omfattande säkerhetsrisker som kan göra samhällen sårbara. Det finns därför goda skäl för demokratiska länder som är ledande inom dessa nya teknologier att samarbeta för att utveckla gemensamma standarder. Inom amerikanska policykretsar kallas denna gruppering för T-12 och skulle bestå av USA, Frankrike, Tyskland, Japan, Storbritannien, Australien, Kanada, Sydkorea, Indien, Israel, Sverige och Finland.
- Ta fram en EU-gemensam Taiwan-strategi. Kinas och kommunistpartiets ledare Xi Jinping lägger stor vikt vid en återförening med Taiwan, som med all sannolikhet inte skulle ske med fredliga medel. Det ökar risken för en konflikt mellan USA och Kina, som EU ofrånkomligen skulle påverkas av. Kina måste därför ges klarhet att en invasion kommer att mötas av omfattande reaktioner som drabbar den kinesiska ekonomin och förmågan att verka i andra delar av världen avsevärt.
- I stället för att reagera lika senfärdigt och yrvaket som när Ryssland invaderade Ukraina borde Europeiska rådet redan nu börja diskutera hur EU-länderna skulle förhålla sig till en kinesisk invasion av Taiwan. Demokratiska länder måste veta att de står starka tillsammans när man genomför sanktioner gentemot Kina vid en invasion av Taiwan. Det finns gott om frågor att lyfta, som hur man skulle klara varuförsörjningen med begränsad tillgång till kinesiska fabriker och vilka försvarsförmågor EU-länderna behöver utveckla själva om USA använder sina resurser på annat håll. EU borde också samordna potentiella bojkotter och sanktioner med USA för att höja kostnaderna för en kinesisk invasion av Taiwan.

- Minska strategiska beroenden av Kina genom att utveckla och vässa inhemsk lagstiftning. Större delen av handeln mellan Kina och EU är problemfri ur ett säkerhetspolitiskt och strategiskt perspektiv. Det finns däremot områden där ett alltför ensidigt beroende av Kina kan utnyttjas av det kinesiska kommunistpartiet. Det gäller till exempel investeringar i svensk energiproduktion – en femtedel av investeringarna i ny vindkraft i Sverige 2017–2022 kommer från det statliga kinesiska bolaget CGN – rymdteknologi och beroendet av sällsynta jordartsmetaller, som är viktiga för elektrifieringen och produkter som datorer och elbilar. Det bästa sättet att minska beroenden som kan utnyttjas av diktaturen är att vässa den inhemska och europeiska lagstiftningen inom relevanta områden. Den investeringsgranskning som nu föreslås i Sverige är ett steg på vägen, och en översyn av svensk miljölagstiftning för att underlätta brytning av metaller som litium i Sverige skulle göra EU mer konkurrenskraftigt och mindre beroende av Kina.
- Stöd mänskliga rättigheter i Kina närhelst det är möjligt. Den kinesiska ledningen måste fås att förstå att värnet av universella rättigheter är en utgångspunkt för relationerna med demokratier. Även om kommunistpartiets kontroll över det kinesiska samhället har hårdnat det senaste decenniet finns det fortfarande möjligheter att stödja dissidenter och främja mänskliga rättigheter i landet. EU bör till exempel fortsätta att utöka sanktioner som reseförbud och frysa tillgångar för personer som går att koppla till övergrepp i Xinjiangprovinsen samt ge finansiellt stöd till demokratiaktivister från Hongkong som i dag lever i exil. Det finns även institutioner som Raoul Wallenberg-institutet som alltså driver program för att främja mänskliga rättigheter på plats i Kina och som bör få fortsatt stöd. Det skulle vara ett sätt att praktisera strategiskt tålamod, precis som efter Helsingforsdeklarationen 1975 som så småningom ledde till en frihetssvåg i Central- och Östeuropa.
- Kinesiska angrepp mot det svenska samhället – vad gäller exempelvis krav på tystnad eller cyberkrigsföring – måste få konsekvenser, och det första steget bör vara att hålla regimen ansvarig för vad som sker i det land man så totalt kontrollerar. Det kinesiska kommunistpartiet bör utpekas som ansvarigt för sådana attacker när det är möjligt, och regimen bör avkrävas ansvar vid varje övergrepp eller angrepp.

Den fria världens överlägsenhet mot Kina och andra totalitära system bottnar i friheten, öppenheten och oräddheten för det nya. Diktaturer använder gärna sig av denna frihet när det passar dem, men de räds den än mer när friheten riktas mot dem själva. Det är därför de inför repressioner och ökat förtryck när kraven på frihet växer. Det är därför kraven på rättsstat, frihet och demokrati gentemot Kina måste fortsätta att växa genom att den fria världen samarbetar i den allians som binds samman genom just frihet och demokrati. Demokratiers öppenhet måste vändas till vår främsta styrka när det gäller att möta Kina.